

PREPOROD

GLASILO SAVEZA JUGOSLAVENSKIH SREDNJOŠKOLSKIH UDRUŽENJA.

Izlazi svakog 15og u mesecu (oktobar-julij).

Rukopisi, u srbohrvatskom govoru šalju se na Uredništvo „Preporoda“, III. Muška Gimnazija, Beograd, Slovenački rukopisi šalju se na adresu: Goslar Branko, Ljubljana, Breg 10/II.

Adresa uprave: Mala dvorana, Mestni dom, Ljubljana.

Pojedini broj stoji 1 dinar 25 para, za članove „S. J. S. U.“ 1 dinar. Godišnja predplata stoji 10 dinara.

A. OČENASEK in J. NOVAK:

BISTVO SOKOLSKE MISLI.

(Poslovenil —ba.)

Uvod.

Sokolska misel pomeni stremljenje za telesno in нравno povzdigo celega naroda.

V svojem bistvu je vsota nekoliko misli, ki se vzajemno izpopolnjujejo. Če izpustimo katero izmed njih, izgubi sokolska misel ono idealno popolnost in ni več prava sokolska misel.

Sokolska misel je vzgoja, in sicer:

1. telesna,
2. нравna,
3. narodna,
4. demokratična,
5. napredna.

Teh petero misli, zlatih v eno samo nerazdeljivo celoto — to je sokolska misel.

S telesno vzgojo dosežemo, da je telo zdravo, močno in krasno; to je premoženje, ki ga ne odtehta noben zaklad sveta.

Nravnna vzgoja izvira iz telesne. Če smo razvili v človeku moč, smo v njem zatrli vse zahrbtnne, strahopetne in suženjske lastnosti. V njem pa vzgajamo strogost, pogum in ponos. V stremljenju vzgojiti v sebi silo, zatira človek v sebi vsakojake razuzdanosti, katere izpodkopavajo moč in pehajo dušo v blato nizkotnosti. Uči se treznega življenja in si s tem ohranjuje tudi jasnost mišljenja in moč volje, ki sta predvsem odvisni od zdravja. — Z zmisлом za krasoto izobrazuje značaj.

Vzgajamo narodno, t. j. v duhu samonikle jugoslovenske izobraženosti, v spoštovanju do dela naših očetov v naši državi, in stremimo za tem, da bi naš narod zavzel odlično mesto v vrsti evropskih narodov. Gremo s stališča, da je narod temelj kulturne, politične in gospodarske organizacije človeške družbe.

Vzgajamo demokratično, t. j. nikogar ne izključujemo iz svojih vrst. Vsak je dobrodošel,

naj je katerega stanu koli, samo da je prožet od sokolske misli in da hoče sodelovati tudi za blagor ostalih in za blagor naroda. V znamenju teh misli in dejanj je naš brat. Ideja povzdige vseh telesnih in duševnih sil celega naroda je v svojem jedru in za družbo tako reformatorski velika, da zahteva in nas pripelje v resnici naravnost do sklenitve bratstva.

Naklonjenost bratstvu je slovanska lastnost. (Jugoslovensko pobratinstvo.)

O telesni vzgoji.

Pod telesno vzgojo razumemo stremljenje, da se ne prepusti rast in gojitev telesa samemu slučaju, temveč da se s smotrenimi in sistematičnimi sredstvi — kakor dela šola v duševnem oziru — dela na to, da tudi telo, shramba duha, doseže čim najvišjo možno popolnost v vseh svojih činih. S tem se šele po dolgih stoletjih spet uveljavlja grški ideal popolnega človeka. Grk je označeval pojem popolnega človeka z dvema besedama: kalos kai agathos, t. j. krasen in dober. S tem je hotel reči, da mu je popoln človek samo ta, kdor je ne samo duševno razvit, t. j. dober, temveč je tudi svoje telo vzgojil tako, da je zdravo in v vseh svojih delih sorazmerno razvito, t. j. krasno. Ta pojem grške kalokagathie ali popolnosti je tudi naš ideal: krasno (zdravo) telo in krasen (dober) duh. To je isto kar je izražal Rimljan s stavkom: Mens sana in corpore sano, t. j. zdrav duh v zdravem telesu.

Ali je zdravje človeku potrebno? Nepotrebno vprašanje. Vsak človek stremi za tem, da bi oddaljil od sebe bolest in smrt, ali da bi bil zdrav, zakaj le tega, kdor je zdrav, nič ne boli, in le tak, kdor je zdrav, ne umre. Zdravništvo, ki je nastalo v sivem staroveku, je le izraz stremljenja človeštva, da bi bilo zdravo. Zdravnik zdravi

bolne, vrača jim izgubljeno zdravje. Telesna vzgoja pa izkuša z okrepitevijo telesa zabraniti nastanek boleznih sploh.

S tem da se zmanjša število obolenosti, ali da se zviša splošno zdravje, se množi delazmožnost posameznikov in celih slojev, zmanjšujejo se izgube za zapravljeni čas, zamujeni zaslužek in izdane podpore in zdravljenje. Zdravje je edini kapital nepremožnega, ki živi od dela svojih rok, in je edini vir življenske radosti. Zdravje je gotovo največji zaklad sveta in telesna vzgoja nas uči ga ne le pridobivati, temveč tudi zadostno ocenjevati.

Ali je telesna sila človeku potrebna? V dobi strojev bi se zdelo, da je odveč. In vendar, če pogledamo bliže, vidimo, da ga ni poklica, kjer bi ne bila potrebna. Večina modernih poklicev vpliva škodljivo, tudi duševno delo, pri katerem je treba sedeti, zmore prej slabotnega nego silnega. Pod silo pa ne razumemo samo moči mišičevja, temveč celega telesnega organizma, torej kosti, mišic, živcev, notranjih dihalnih organov, prebavljivih organov, organov krvotoka in pa srca.

Moč olajšuje človeku življenski boj in mu prav tako kakor zdravje daje življensko radost ter mu jemlje ono trpkost, ki jo čuti slabič v zavesti svoje male moči.

Moč vpliva poglavitno na razvoj duševnih lastnosti, o katerih bomo govorili pri nravni vzgoji.

Ali naj stremimo za tem, da bi bilo naše telo krasno? Vsekako. Narava ustvarja krasoto v svojih delih — in daje stvarjem zmisel za njo. Zmožnost uživati krasoto ima tudi žival, mogoče celo rastlina, najbolj pa človek. Mi hočemo, da ima vse, kar nas obdaja, poleg oblike, katero določa namen, še nekaj, kar naj ugaja očem, torej tudi duši. Posode, nakit stanovanj, barve obleke itd. Če zahteva človek krasoto od predmetov, ki ga obdajajo, kako naj je ne zahteva sam na sebi. Ali naj bodo predmeti krasni, človek sam pa grd?

V čem obstoji krasota človeškega telesa. Gotovo v vsestranskem pravilnem razvitku, v zdravju in sili. Četudi ni človeka, ki bi ne bil pod njenim vplivom, vendar si jo malokdo skuša pridobiti po edino pravem potu — z vztrajnim stremljenjem — s telesno vzgojo, temveč jo nadomešča z bolj komodnimi umetnimi sredstvi, z obleko in drugimi pripomočki.

Zdravje, moč in krasota so bile v starem veku ideal vsakega pravega Grka. Na starem Grškem je dosegla tudi telesna vzgoja najvišjo popolnost. Stremljenje Grka je izviralo iz njegovega nazora na svet in na življenje. On je videl nalogo človeka tu na zemlji — po smrti ni ničesar več pričakoval. Pravi Grk — kakor piše Ksenofon — o sebi pravi: «Predvsem častim bogove. Potem izkušam po najboljši zmožnosti, podprt z molitvijo k njim, da dosežem zdravja in telesne sile, slave v svoji občini, dobre volje med prijatelji, častne varnosti v bitkah in poštenega naraščanja svojega imetja.» Torej vse, kar imenujemo pozemsko pre-

moženje. Krasno in silno telo, v katerem prebiva dober duh, zunanje ugodnosti, darovi sreče, mnogo prijateljev in naklonjenost ljudi, uresničenje lastnega «jaz» v sodelovanju, namenjenem blaginji države.

Krščanstvo je zavrglo staroveški nazor na življenje in položilo cilj življenja v nebesa po telesni smrti. Duša ne umre, temveč pride bodisi v nebesa ali v pekel. Pravo življenje kristjana bo duševno življenje v nebesih, tukaj je samo solzna dolina, samo priprava za pravo življenje v nebesih. Telo je Satanovo orodje. Satan z njegovo pomočjo skuša pogubiti dušo.

Pravi kristjan zatira telo in skrbi samo za zveličanje duše. Ta nauk je torej zavrgel vse, kar je stremilo za razvojem telesa. Cerkveni življenski nazor se je uveljavljal poglavitno v šoli, zakaj vso izobrazbo je imela v srednjem veku v roki cerkev. Srednjeveška šola je obračala vse misli samo k Bogu. Srednjeveška učenost se je omejevala predvsem le na razlaganje biblije, kjer je bilo po mnenju cerkve zapisano vse, kar je bilo človeku treba verovati. Tudi ko se je pozneje pouk razširil na druge predmete, je ostal vedno samo duševen, vsled vztrajnosti mišljenja je ostalo tako skoro do naših časov, četudi je šola od cerkve ločena. Šele najnovejša doba, ki se osvobojuje od srednjeveškega življenskega nazora, sprejema spet deloma klasično filozofijo in vpeljava v šole poleg duševne tudi telesno vzgojo, četudi v nezadostni meri. — A vendar, kako počasna je bila ta pot od 17. stoletja naprej, ko so se oglasili prvi glasovi vzgojiteljev in filozofov Loka, Komenskega, Rusója, naj se vpošteva tudi telesna vzgoja poleg duševne.

Mnogo več so storili za telesno vzgojo prostovoljna telovadna društva, ki so danes razširjena po vsem svetu.

Bilo bi še vprašanje, ali je človek zmožen pridobiti si zdravje, silo in krasoto. In tu pravimo, ozirajč se na uspehe vzgoje v starem veku in v najnovejši dobi, da je. Na izdelkih grške kiparske umetnosti vidimo, kakšne krasne postave, polne življenja in sile ter izredne krasote so imeli grški kiparji za vzore. Tudi današnja doba nam daje dokaze, kako je mogoče s telesnimi vajami napraviti telo silno in sorazmerno razvito, in kako sila in spretnost povzročajo, da so vsi pregibi telesa harmonični. Hladnokrvnost in odločnost, ki izvira iz sile, sije iz oči, ki dobivajo izraz, da, tudi lice postaja pravilno in s tem krasno.

S telesno vzgojo sicer ne zdravimo boleznih, to je naloga zdravnikov, toda sistematične vaje telesa in krepitev telesa nam množi dar, ki nam ga je izročila priroda, vsi organi postanejo vse bolj odporna zmožni in ne obolijo tako lahko. Kakor se moramo modrosti učiti in od prirode ne dobimo ničesar drugega nego talente, vse drugo si moramo pa z vajami pridobiti, tako si moramo tudi krepkost telesa pridobiti šele z vajo.

Temelj vseh sistemov telesne vzgoje tvori smotreno gibanje telesa ali telovadba. Poleg gibanja

spada k nji še ureditev prehrane, redna razdelitev dela in počitka, stanovanje, kratkomalo ureditev življenja. Če jo tako pojmuje, je telesna vzgoja vprašanje, ki se ne tiče samo posameznika, temveč je narodno, socialno in državno vprašanje.

Sokolska ideja je npravna vzgoja.

V Sokolu vzgajamo silo — sila je mati odkritosti, zakaj silnemu se gnusi, da bi bil zavraten.

Učimo se spoštovati silo in čuvamo si jo z moralnostjo. Tyrš pravi: «Kar si z vajo pridobil, z npravnostjo ohrani!»

Sila volje in jasnost mišljenja, zmožnost velikih del je zelo odvisna od čistosti morale. — Razuzdane ni zmožen velikih činov.

Z neprestano vajo se učimo vztrajnosti, ki je mati vseh življenskih uspehov. Težavne vaje nas nauče ne se bati težav in ne se jih izogibati, dokler jih ne premagamo. Z vajami, s tekmami in z množitvijo svoje sile se naučimo najkrasnejše čednosti, ki diči moža — hrabrosti. Ni ga bolj zoprnega pojava, nego je strahopetnost.

Z našimi vztrajnimi tekmami utrdimo voljo.

Značaj sokolske misli je idealen in ta znak nosi vse sokolsko dejanje in nehanje. — Pod vplivom sokolske misli postane človek zmožen navdušenja. — To je velik dar človeka. Kako ubožna je duša človeka, ki se ne more za nobeno reč razgreti.

Razčlenjenost in vendar spet vzajemnost sokolske uredbe predstavlja državo v malem.

Živeti v Sokolu pomeni priti pod vladu onih načel in zakonov, na katerih je zgrajeno javno življenje. Zato je Sokol šola za javno življenje. — V vednem stiku z ostalimi brati se vadimo živeti v družbi, pokoravati se njenim uredbam, spoznavati svoje pravice in dolžnosti, učimo se kreposti državljana — delati tudi za celoto. Imamo priliko gibati se in delati poleg starejših mož, preizkušenih v vprašanih javnega življenja, in s tem videti vzore za svoje ravnanje.

Najmočnejše npravno vzgojno sredstvo pa je brez dvoma naša disciplina, ki je prinesla že toliko uspehov. Disciplina je najvažnejši pogoj celote. Kjer celota nima discipline, pravimo, da je zdemoralizirana, in se spreminja v pust kaos (mešanico), kjer drug drugemu nasprotuje. — Disciplina, ki izvira iz zmisla za blaginjo celote, drži skupaj vsako družbo.

Tako gojimo na eni strani s telesnimi vajami na orodju, s tekmovalnimi vajami v prosti telovadbi, predvsem pa s tekmami v članstvu individualne lastnosti, kjer se polaga važnost na posameznika; s skupnimi vajami, s svojo društveno uredbo pa gojimo družabne lastnosti; in tako držimo obe smeri, individualizem in kolektivizem, ki se borita za nadvlado v človeški družbi, v zdravem ravnotežju.

Sokolska ideja je narodna vzgoja.

Sokolstvo se odlikuje s silo narodnega čutenja, da, trdi se celó, da je v njegovem taboru narodno čustvovanje najbolj izrazito. Sokolstvo v resnici v tem čustvu nikoli ni omahovalo, četudi se mu je

pod vplivom socialnih smeri marsikdo odrekal. Tyrš je Sokolstvo postavil na narodno čustvovanje rekoč: Ljubezen do domovine so ona svetla tla, na katerih so se razcvetele vaje starega veka. Ze od prvega svojega začetka združuje Sokolstvo misel svobode naroda. To je zato, ker je pri nas, kakor skoro pri vseh narodih, nastala telovadba v dobi političnega pritiska in iz hrepenenja otresti se verig, in njena naloga je bila napraviti ves narod silen in zmožen osvoboditi se. Svobodo in naroda vredno življenje je sprejelo Sokolstvo kot vodilno idejo za svoje delovanje. Šlo je iz principa, da se nobenemu posamezniku ne more goditi dobro, če se celoti slabo godi. Za celoto, ki tvori naravno podlago človeške družbe, smatramo narod. Zato se vse naše dejanje in nehanje vrši v znamenju narodne ideje.

Pri narodih, ki so že davno pred nami dosegli svojo samostojnost, se kaže nacionalno življenje mnogo bolj kot državno življenje in narodna misel je potisnjena bolj v ozadje. Pri nas pa še živi v svoji prvotni sili dalje. Zato pa, četudi moramo ob enem reševati stanovska vprašanja, jih ne smemo polagati pred vprašanja celega naroda, torej pred vprašanja, ki se tičejo vseh stanov in vseh posameznikov. Zakaj posameznikom in vsem stanovom se ne more goditi dobro, če se slabo godi celoti.

Narodno mišljenje je v svojem bistvu varianta ljubezni do bližnjega. Najmočnejša ljubezen me veže z rodbino, zakaj tam sem največ sprejel, hvaležen sem ji za življenje in za vzgojo — njej sem torej tudi največ dolžan. Narod je razširjen krog ljudi, med katerimi živim, od njega sprejemam takoj za rodbino največ na izobrazbi in na nje varstvu z njegovimi javnimi napravami.

Nasproti narodu imam torej tudi dolžnosti.

Narodno mišljenje je torej eno od najmočnejših vzgojnih sredstev, v mladeniču budi plemenita čustva, čustva ljubezni do svojcev.

Pri tem razumemo narodno čustvovanje tako, da spoštujemo in branimo vse, kar je našega, najsi bo duševnem ali gmotnem oziru, zraven pa ne jemljemo drugemu narodu, a tudi sebi ne pustimo jemati, pa tudi prostovoljno ne polagamo svoje glave pod peto kakega drugega silnejšega plemena, pa naj je njegova kultura še tako visoka.

V nobeni telovadni združitvi ni narodno čustvovanje tako izrazito in plemenito kakor pri Sokolstvu. Sokolstvo pa si je v svesti, da hoče biti vzorno moštvo in jedro jugoslovenskega naroda, ponosno je na svojo nalogo in jo kar najbolj more izpolnjevati.

Sokolska ideja je demokratična vzgoja.

Sokolstvo je ljudska ali demokratična institucija. Obrača se do vseh stanov, vsi so mu bratje. Kaj zbližuje ljudi, da so si bratje? Brez dvoma to, da so se posvetili eni ideji. Povzdiga vseh telesnih in npravnih sil naroda do njegove osvoboditve — to je ona velika naloga, to je ona velika ideja, ki zbrše vse stanovske razlike.

Bratstvo je bilo stremljenje in sen največjih reformatorjev človeške družbe, Bude in Krista. Sokol-

stvo je edina velika institucija v novi dobi, ki je dosegla, da so se združili vsi stanovi v eno edino bratsko celoto. V tem je njegova velikost in sila. Odstranimo po želji nekaterih iz Sokolstva bratstvo, in uničili smo to njegovo moralno notranjo silo! Bratstvo je ona ovira, ki brani prihod razkrajajočih elementov v našo organizacijo. Zakaj le poštene značaji znajo prestopiti to navidezno družabno oviro.

Sokolska ideja je napredna ideja.

Narod prav tako kakor posamezniki skušajo izboljšati svoj položaj, v katerem se nahajajo, in sicer v duševnem in v gmotnem oziru. Skušajo zvišati nivo svoje izobrazbe. Izobrazba naroda ali njegova kultura vsebuje ne samo duševno in moralno izobrazbo, temveč tudi njegove družabne ureditve (uprava, zakonodajstvo, razmerje do državne celote, razdelitev materijelnih posestev med posamezniki). Stremljenje naroda ali posameznih njegovih slojev, stanov, družb, političnih strank itd. izboljšati ali izpopolniti kakšno stran izobrazbe (na pr. vzgojo mladine, zakonodajstvo, umetnost, obrt) imenujemo napredno stremljenje. Ljudje ali društva, ki so temu stremljenju naklonjeni ali delujejo v njegovem smislu, so napredni ljudje, ljudje, ki se mu branijo ali ki bi radi, da ostane pri starem, bodisi iz prepričanja, ali iz dobičkarstva ali iz komodnosti, so konservativni ljudje. Ti pa, ki bi radi uveljavili stari red, katerega je družabni razvoj že davno odstranil, so nazadnjaki (reakcionarci), na pr. stremljenje vladajočih krogov v konstitucionalni državi uveljaviti absolutizem, stremljenje duhovništva po zopetni dosegih posvetne moči nad ljudstvom, kakor je bilo v srednjem veku.

Ni pa seveda že vsako stremljenje po novem tudi napredno, kakor tudi ni vsako stremljenje ohraniti dosedanje stanje že slabo. O ceni naprednosti odloča resnično življenje, odločajo praktične potrebe naroda. Zato se resen človek, ki gleda na dobrobit in korist naroda, ne oprime nove ideje, ki se je porodila bodisi v narodu ali v tujini, samo zato ker je nova, temveč le tedaj, če pomeni resnično izboljšanje nasproti dosedanjemu stanju, kakor tudi ne zametuje vsega, kar je veljalo doslej brez izjeme kot slabo, temveč zametuje le to in le toliko, kar se postavlja razvoju naroda na pot, ker je tekom časa zastarelo in ne odgovarja več današnjim potrebam in nazorom. Nazori posameznikov o tem, kaj je celoti koristno, so seveda različni in na podlagi tega se ljudje združujejo pod različnimi gesli. Mnogo tu odloča značaj. Ljudje, temperamentnega, živahnega čuvstvanja, gredo za vsem novim, ljudje, ki bolj hladno mislijo, gredo pod prapor manj bojevitih strank. O izidu boja med posameznimi strujami odločajo različni momenti. To ni zmerom notranja vrednost ideje. Iz poraza namreč ne smemo sklepati še, da je bila ideja sama napačna ali slaba. Dostikrat povzročijo poraz slabi voditelji ali slabi bojevniki. In pogosto se je že zgodilo, da se je ideja, ki je bila enkrat že poražena, pozneje spet dvignila, zakaj o vrednosti idej

in nazorov odloča praktično življenje, ki pokaže, kaj je koristno in kaj škodljivo. Zato vidimo, da se marsikatera ideja vrača v obliki, ki jo je čas nekoliko izpremenil ali dopolnil.

Ko je Tyrš ustanavljal v dobi politične probuje naroda Sokolstvo, je mislil na zvišanje izdatnosti naroda za življenske boje, ki so se narodu bližali. Dobro je videl, da bo v težkih političnih bojih z dunajskimi nemškimi vladami odločila samo vztrajnost bojevnikov za idejo svobode naroda in da ne zadostuje samo mladeniška navdušenost, ki po prvem neuspehu ugasne. Tyrš, ki se je sam udeleževal političnega življenja, je dobro videl vzroke neuspehov v narodnostnem oziru. Ta vzrok je bil premalo trdni karakter ljudstva, naklonjen bolj k pasivni malobrižnosti nego k možatemu, resničnemu odporu. To stanje je bilo treba izpremeniti. Treba je bilo vzgojiti trden narod, samozavesten narod, ponosen na svojo narodnost, na svojo preteklost in hrepeneč po boljši bodočnosti. Tyrš je tu stremil za napredkom naroda v moralnem oziru. Sredstvo mu je bila doslej zanemarjena telesna vzgoja. Sokolstvo pomeni torej vsoto stremljenj za zvišanje npravne višine naroda s pomočjo telesne in deloma tudi duševne vzgoje, Sokolstvo v svoji celoti — glede na telesno vzgojo in prosvetno delovanje — pomeni torej napredek.

Sokolstvo samo po sebi je torej napredek nasproti prejšnjim časom. Sokolstvo torej ni samo napredna ideja, ono se tudi samo ravna po naprednih načelih. Kaj je drugega poziv Tyršov: Večno vrvenje, večna nezadovoljnost! — nego poziv Sokolstvu, da ne obtiči na formah, da se ne ustavi, temveč da skuša vzgojo naroda, kakor jo je zamislil Tyrš, izpopolnjevati, ne da bi se pri tem zaklepalo pred tujimi vplivi. Tyrš pravi izrecno: Torej glejmo, da nam bodo tudi vsa tuja stremljenja kolikor mogoče znana iz lastnega nazora in vsaka nova struja naj nam bo znana vsaj v splošnem. Ne mislim seveda s tem, da bi se naša lastna smer vsled tega izpremenila v pisano neurejeno zmes vseh ostalih smeri. Ni zadosti samo sprejeti, treba je vse našim razmeram in našim stremljenjem prilagoditi, in kar našemu duhu in naši celoti nasprotuje, zavreči tudi tedaj, ko bi moglo morda nuditi kakšne podrejene ugodnosti.

Če vse to uvažujemo, moramo priti do zaključka, da Sokolstvo samo po sebi pomeni napredek, ker skuša narod dvigniti telesno in npravno in ker se ravna po principih naprednosti, ker ne odklanja novih smeri. Sokolstvo je torej napredna ideja ne samo po svojih ciljih, temveč tudi po svojem duhu, ki vlada v sokolskih organizacijah.

Naravno je seveda, da si niso vsi v svesti dolžnosti, ki jih nalaga naprednost Sokolstva — saj v telovadnicah, ljudi v Sokole šele vzgajamo. Toda pregrešek posameznika ne more biti naprednosti sokolske ideje v škodo; imeti je treba vedno pred očmi geslo: posamezniki nič, celota vse, in misliti vedno in povsod le na korist naše sokolske stvari.

Zaključek.

Poglejmo še enkrat, kaj je Sokolstvo. Od stremljenj po zdravju, sili in krasoti v telesnem in duševnem oziru, pa do njih združitve z narodnimi stremljenji z demokratičnimi idejami svobode, enakosti in bratstva imamo tu vse. Koliko krasnih in koristnih misli Sokolstvo vsebuje!

Naša stvar je globoka, dalekosežna. Mi delujemo prav na temeljih našega narodnega poslopja.

Zdravje in sila vzdržujeta narod pri življenju. Tyrš je dejal: «Niti izobraženost, niti bogastvo, niti politična moč niso vzdržale naroda pri življenju same ob sebi, to vse so narodi že imeli in spet izgubili, ker niso bili zdravi in moralno dobri. — Le zdravje in nrvnost je jamstvo življenja.»

In mi hočemo vzgojevati zdrave in nrvne sinove našemu narodu in naši državi Sokolstvo je šola za vzgojo jugoslovenskih mož.

ANTUN LOVRIC:

KAD SE SUTON HVATA . . .

Zvona andj'oski poju: «Ave Marija»,
Glas im nosi tiho nočno povjetarce,
Na dušama mnogih nemilo izbija:
Bol, što tiho, ali ljuto para srce.

«Ave Marija», i plač ranjenih duša,
Brodi titrajući k nebu u visine,
Dok mrak noći dodje, da nas jače kuša,
I, da sažme sav srč iz naše nutrine.

Spomen na dušama, kô na harfi igra
Pjesme bône, — oko mjesto plača šuši —
Razdire nam osjećaje poput tigra;
Dok iz srca mlaz se tihi krvi puši.

Čas je, kad nam mašta preko svega skače,
I puštamo da nas na krilima nosi;
Dok duša nam tiho, ali gorko plače
Gledajući prošlo što mena pokosi.

I tada nijemo mi sklapamo ruke;
U uzdahu nam duša vapi: O Bože!
Reši nas već jednom u životu muke;
Daj — Ti, kod koga se sve i svašta može!

VASA EŠKIĆEVIĆ (mladji).

ČEŽNJA.

Puste neke misli
ne daše mi sanku
već lutam i bludim,
posle bela danka.

Srce mi se nekam
nadaleko kreće
Trudne noge gaze
daleko od sreće . . .

Noći! — kao duša moja
ti si tako tija
u tvom mraku meni
sunce sreće sija . . .

Sa stazice ove
tužne oči glede
u nebesa gore
na zvezdice blede.

I, pred slikom njenom
zasuzi mi oko
kad je videl, da je
tako previsoko.

DRAGUTIN N. DJORIĆ.

„NEREŠENO“.

Promatrao sam ja baš tada onu moju sliku na zidu više stola. Na toj slici možda i nema ništa naročito, sem što je imala nekako i suviše žive oči. Ponekad mi se činilo, da se onamo u ram sakrio živ čovek, pa odande gleda svet . . . gleda tako i čuti.

Kad — odjednom začujem kako neko kuca na moja vrata; ja se trgnem i ustanem.

»Slobodno!»

Ali pošto niko ne ulazi, ja prilazim vratima i otvaram ih.

Gospode Bože!

Da se je preda mnom stvorio baš sam onaj čovek iz slike, ne bih se tako iznenadio, jer ja sam stvorenje sa više apstraktnim doživljajima, ma da jedem i pijem. Ali, gle, to nije ni izdaleka moj predak, već jedna lepa gospodjica — vrlo lepa; jurne krv u glavu, srce prestane Ja radi itd . . .

Isprva sam bio tako bedno zbunjen, da je to njoj — nesrećnica! — bilo čisto malčice milo — samo malčice . . . pa se potajno osmehnula i došla još lepša.

«— Gospodjica Djordjevićeva . . . da li ovdje sedi?»

«— Jest, to je moja sestra», prisetih se ja. Malo mi lakne. «Naravno, moja sestra, gospodjice; izvolite samo unutra!» i propuštim je unutra. Ona ulazi, i kad udje zastade na sred sobe.

«— Pa ona nije ovde?»

«— Nije», snuždim se ja.

«— E pa recite joj»...

«— Molim, molim, izvolite, sedite — sad će ona doći — rekla je baš, da je pričekate!» (Ovo poslednje slagao sam.) Onda, brzo joj prinesoh stolicu i pomislih nejasno:

«Šta li će sad da bude?»

Jer nisam znao ni inače kako da je «zanimam»: uopšte ne umem, da razgovaram sa ženskim bićem, a i onako nisam «svešt čovek».

Ne znajući šta da radim, seo sam i ja za sto i tako smo ćutali. Ja sam je kradom posmatrao, a kad bi me pogledala, trudio sam se, da mi je lice ozbiljno kao u diplomate za vreme krize. Bila je u odelu otvoreno sive boje — kao pa-perje u goluba — a sva je bila mala, majušna, i glavicica joj je bila ponosita, vrlo ponosita... i lepa, vrlo lepa. Gledao sam, kako je lepa bila, i čisto sam postao nesrećan. Nu, tad se ona odjednom okrenula i pogledali smo se — oči u oči! — i — nasmejali smo se, oboje u jedan mah, ne zna se zašto. Ona se smejala sasvim tiho i malo se tek pokretala na stolici, a sagnula glavu malo u stranu te zaklonilo lice mufom — odonud joj vire oči.

«Bože, da divnoga smeja!»

I ja sam se smeja, opijen onim smehom, kao što se, na primer, čovek opije kakvim umetničkim delom.

Onda je ona ustala i htela da ide.

Jedva sam je zadržao.

«— Hoće li skoro doći?»

«— Mislim da hoće... što, zar žurite?»

«— Ne», reče ona. Zatim je opet sela.

Kad me je prviput pogledala, nešto silno bilo je u njenom pogledu, tako čudnovato i privlačno. No sad već postaje sve više gorda, i sve tanke niti, koje je ispela moja mašta, postaju sve bolnije.

«— Igrate li šaha?» upitam što sam mogao gluplje, da bih bio što učtiviji. Ali ona je imala volju, da me muči. Što bi to?

«Ta da», reče, a glas joj je bio čvrst i hladan kao led. »Imate šah? I vi igrate? Eto, gle! Pa dajte ga ovamo».

Ja donesoh šah na sto. Ona se tad raspricala; njen glas i grlo podsećali me na gugutku. Očevidno, volela je, da pobeđuje.

«— Samo, čuvajte se! Kažu da ja opasno igram, vrlo opasno. A za vas će biti sasvim sramota, da vas tučem. Ili, možda ne?»

Redjali smo figure, i ona je nastavljala:

«— Jednom sam jednog kolegu tako istukla! Posle je stalno gubio, razumete li: stalno je gubio, sve je izgubio»...

Ona zastade. Još samo jednog pionera imala je, da metne. Ja sam bio gotov i čekao sam je.

«...radi mene», završi i metnu pionera na njegov mesto. «No, šta? Ja nisam bila željna pobeđa nad njim, i šta sam, dakle, mogla da radim? Prestala sam, da igram s njime».

«— A on?»

«— On? — Kažu da se docnije, zbog nečeg, ubio. Ali ja sumnjam. Uostalom, to je bilo docnije».

Ona začuto.

«— A zbog čega se ubio?»

«— Ne znam. — On je bio loš igrač».

«Hm, ova devojka zbilja opasno igra», pomislih. «No, pa dobro — primam igru». I pošao sam pionima.

Ona podboči glavu rukama, i u toku cele igre njen majušni mozak trudio se.

Odmah sam uvideo, da je gotovo matador, ali sam se ipak i ja oprezno branio. Ona je veštija, no to joj ne bi toliko pomoglo, da sam ja bio hladniji. Ipak, u početku se nije znalo, ko će dobiti, i ako smo ušli odmah duboko u opasne zamke i kombinacije. Ali posle nekog vremena ja sam stalno gubio — razumete li: stalno i sve...

Kako me je prikležtila, to samo ona zna i jedan Bog sveti: sve mi figure pokupila i sa njima nadu moju daću uspeti. Kralj mi gotovo nije mogao ni da diše u jednom kutu, a kamo li da gospodari vojskom... konjicom... Kraljicu nisam još izgubio, ali ko zna što sve može da bude!

Ona je već likovala. Sedela je tu preda mnom kao oličeni trijumf pobeđe: veličanstvena, lepa.

Nu tada ona mi odjednom dade mat kraljom i — stvar je bila svršena.

Ali ne! — gledam i pred očima mi biva sve jasnije: kraljica nije ničim zaštićena.

Odjedamput sve je bilo u drugoj svetlosti.

«Ona je u mojim rukama! Oho, čuvajte kraljicu! Kraljica je moja — moja!... pobeđena... ćutao sam i čekao svoj čas — i on je, eto, došao: ona je moja».

I sad zamislite: ona mi daje mat, a ja — uzimam joj kraljicu!

Ona ćuti, jer je gorda; sem toga voli pobeđe — to je očevidno...

Sad igra uzima drugi pravac. Ona je gubila, a ja sam bio nem i dostojanstven kao Bog. I gubila je stalno — razumete li: još malo pa će sve izgubiti...

Evo sad — još koji pokret, pa sam pobeđilac. Eto ću, da uhvatim onoga ponositog kralja što me zarobi, onoga goluba sa sivim paperjem...

Ona je neprestano ćutala.

«A ako me sad odjednom omrzne? Golube!» I meni se činilo, da tek sad valjano gubim.

Kada je mislila, da je sve već propalo, zgodno joj podmetnem svoju kraljicu, koja mi jedino osta od svih figura. Ona kao da se malo začuđi, ali je skide sa zadovoljstvom.

Opet mi je pošlo sve naopačke jer je njoj bio ostao top, strašni top. Najzad me matira i upita graciozno:

«— Ko je dobio partiju?»

«Šta?! Da nije primetila, da sam joj poklonio kraljicu?»

«— Vi», rekoš.

Pauza — ćutanje. Gledali smo se. Onda ona saže glavu. Srce zadrhta, glava zabole... Šta mi je?

Tada ona reče:

«— Ne. Ja sam izgubila». Ja sam ćutao.

«— Zar ne razumete: dobili ste!»...

To je rekla sasvim tiho i otišla je odmah, a ja sam ostao sam — tako očajno sam, kako nikada nisam bio...

«Bila je divna, Bože! I meni je rekla, da sam dobio!»...

...U stvari ona je netačno rekla, jer je sve i do danas ostalo nerešeno.

Na žalost. —

ESEN:

V OZKI ULICI.

Tam — — tam med dvema stenama
si orješ pot, prekopala si skale,
plavaš preko razrušenih sten
k meni, Anica k meni — — —
jaz sem trnjev grm,
jaz sem divja roža,
na hribu raste sama zase,
umré na hribu sama zase.
Razkrij, razkrij to mrtvo, črno zemljo,
izrij usehle korenine,
vrzi, vrzi zemljo proti nebu,
da se razcvete v žarkovine! —

ESEN:

TI, KI BEREŠ MOJE PISARIJE . . .

Ti, ki bereš moje pisarije
in iščeš skrivnih alkimij
popravi si očala...
Ti, ki bereš moje pisarije
in iščeš skrivnih poezij
popravi si očala...
pojdi v cerkev draga duša moja,
v svetem gaju sveta luč gori,
tam je poezija, tam je alkimija moja,
srcé jo je začutilo in trpi.

SAJAN:

LJUBEZEN — ŽIVLJENSKI CILJ.

Oči sem večkrat vprašal
ali smem ljubiti Te;
odgovora ne zvem!

Prešeren.

Mislil sem in sanjal. Z radostjo v srcu sem se spominjal veselih doživljajev in tistega srečnega časa, ki sem ga preživel v Tvoji prijetni družbi. Mi li dovoliš, da spregovorim besedo o Tebi, o Tvoji odkriti, neizkušeni, nedolžni duši? Edino to mi dovoli? — Zdiš se mi v vrtu življenja, kakor komaj vsavela, vedno sveža cvetka, ki prvokrat pogleda v svet, ter ga vidi vsega veselega in srečnega, ne upoštevajoč, da je njegova notranjščina drugačna.

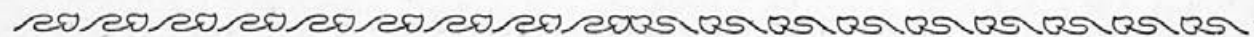
Sanjam, kadar mislim na Te, tako blagodejno uplivajo te sanje name. Toda ne gibljem se več, kot nekdanj v megleni nejasnosti, brez vsakršne, realne podlage in ne omahujem več, temveč stojim trdno, kot bi stal v življenju samem in gledal v njegove globine. Spomnil sem se onega trenutka, ko si mi prvič stopila v moj življenski tir, ko

sta se najine poti prvič križali. Tedaj so se v daljavi meglice mojega življenjskega pravca strnile v svetlo zvezdo in v njenem svitu sem zagledal — Tebe. Zvezdica mi je sijala z mirno, svetlo lučjo nasproti; Ti si pa stala zraven nje v nepoznanem svitu, vabeča, polna življenja v sebi. Korakal sem pogumno luči nasproti, toda ne vem ali k zvezdici ali k Tebi? Zatemnela mi je včasih in videl sem trenutno le Tebe samo, toda kmalu se mi je prikazala v novi še svetlejši luči in me vodila naprej — cilju nasproti. Hvalen sem ji, kadar jo vidim, kajti ona mi je kazala pravo pot, ko sem v brezupu taval v temi, ko sem Te izgubil iz svojih oči. In ona je bila tista, ki me je dvignila, ko sem padel in spoznal, da je tudi pot do Tebe posuta s trnjem in da vodi tudi ta pot mimo prepadov, čez nebotične vrhove. Dvignila me je in postavila na realna tla, kjer stojim dokaj trdno in treznejše sodim o svojem položaju. Od tedaj ne tavam več po neznanih, s trnjem posutih potih, ne hodim več mimo

prepadov, ne spodtikam se več ob kamenje, ki mi leži na poti; izogibam se mu in iščem varnejših in položnejših poti, po katerih skušam priti do Tebe.

Kaj me vleče k Tebi? Zakaj si iščem poti, ki me bo privedla k Tebi? Odkod sijaj, v katerem si se mi videla, ko mi je zatemnela zvezda-vodnica? Neznano mi je bilo to še, ko sem hodil po trnjevi poti, ko sem se spodtikal ob kamenje; toda danes poznam ta svit, poznam ono silo, ki me vleče k Tebi. Tvoja duša je bila oni neznani svit, v katerem si zažarela, ko si se mi pojavila poleg moje zvezde-vodnice. Tvoja neizkušena, nedolžna duša je ona sila, ki me vleče k Tebi in ki mi brani pozabiti Te. Da... neizkušena in nedolžna je Tvoja duša; saj še nisi storila niti prvega koraka v življenje. Zastor, ki se Ti bo pozneje odprl in Ti pokazal svet v njegovi pravi luči, je za Tebe še skrbno zastrt; skozi njega ne prihaja k Tebi niti najmanjši svit z one strani. Bolje je tako. Toda kljub temu se mi zdiš kakor radovedna trobentica, ki pokuka v prezgodnji spomladi iz zemlje in ne računa na sneg in mraz, ki lahko še prideta in jo kaznujeta za njeno radovednost. Prezgodaj je še, da bi gledala v svet. Za Te naj bo življenje še v luči, v kateri ga vidiš sedaj v svoji nedolžnosti. Tvoja duša je prenežna in prenedolžna, da bi gledala nepojmujoč v globine življenja, njene strune so prerahle, da bi zamogle vzdržati hujših tresljajev...! Tvoja duša je tudi odkrita... Ko sem stopal po poti navzgor — cilju nasproti, si se mi od daleč pri-

bližala in mi razkrila svoje nedolžne otroške skrivnosti, ki pravzaprav niso skrivnosti in ki si jih v svoji otroški odkritosti zaupala tudi že komu drugemu. Toda naenkrat si obstala in čutil sem, da si prišla do svojega skrivnega zaklada, do najskrivnejšega kotička svoje duše — do svojega srca; kajti posoda Tvoje odkritosti še ni bila izčrpana do dna. Tedaj si prešla molče to vprašanje in v kratkem času govorila zopet vsakdanje stvari. Zaprla si skrbno svoj hram in odvrnila neljubega gosta od sebe. Pogosto sem Te srečal v takim položaju; in v teh trenutkih si se mi zdela še bolj nedosegljiva, stala si pred mano kakor večna uganka — kakor slinga. — Pogledal sem na zvezdo... ali me varajo moje oči? Tudi ona je bila sedaj oddaljenejša nego slej? Toda obupal nisem; stopal sem po poti naprej. — Svet hram mi je Tvoja duša; radi tega ne udiram vanj. Ne udiram vanj, ker se nočem prištevati roparjem, ki s svojim brezobzirnim pohodom onešasti svetišče. Svet naj mi bo ta hram tudi vnaprej, saj ne smem zahtevati, da mi ga odpreš. Prišel pa bo čas, ko ga boš odprla, toda ne meni, — o tem že danes dvomim. Stal bom daleč proč in iz daljave gledal Tvojo srečo. Ali se boš tedaj spomnila mene, siromaka, ki mu bo ta trenotek vsekal v srce rano, in ki mu bo upognil rame? Najini poti se bosta ločili; Ti boš zavila v stran; jaz se bom pa ozrl po svoji zvezdi... Tebe ne bo več zraven nje. Črpal bom pri njenem svitu novega poguma, zravnal svoj hrbet in korakal počasi po poti navzgor — cilju nasproti.

ESEN:

VENČANJE.

Kar je srcé začutilo
nikdár ne izpové,
kar je srcé izpolnilo
nikdár nikdó ne zvé.
Ob mojem vzglavju je slonela
v težkih, britkih dneh,
moja zlata, dobra mama
v tistih grenkih, grenkih dneh.
In danes, ko mi čelo venča
moja ljuba s trnjem rož,
diha hlad v moje rane
trnje materinih rož — —

VIDA MAJA:

ESEN:

MAJNICE.

Iskal sem dolgo Tvoje ime,
najprvo si bila gospica,
potem prijateljica,
potem cvetica
srcá mojega...
a vsa zrahljana bila je gredica
Tvojega srcá,
sadil sem rože vse najlepše, vse najslajše,
zalival sem jih v zgodnji zarji
o bratje žalosti, v mojih velih rókah
žalne rože danes njenih so gredic.

MISLI.

Daleč gredo — in ni jim konca.
Vedno nove prihajajo
globoke in male.
Danes so sanje,
jutri resnica,
danes življenje,
jutri smrt.
A vse so svobodne.

DANILO K. DANČEVIC.

POGREŠKA.

Student Milan Milić bezvoljno je koracao kroz opusteli corso. Celo njegovo biće, poklopljeno ogromnim crnim šešikom, izražavalo je strahovitu dosadu i rezignaciju. Melanholija, koja je dolazila iz bezdane dubine praznih džepova, stezala je studentovu dušu hladnim zagrljajem.

Večeras je u pozorištu premjera opere «Makov cvet». Lila je kazala, da će biti u loži broj 14. Ali Milan Milić neće biti večeras u pozorištu.

Uzalud će ga Lila tražiti dogledom od sedefa po parteru — njega neće naći.

Zatim će Lila gledati po balkonima upijajući oči u tamne kutove i zasenke — ni tamo neće biti Milan Milić.

Najzad će ga tražiti i na galeriji, i njene plave oči će susretati poglede bleđih studenata sa vatretnim očima, susretaće se sa pogledima trgovačkih pomoćnika, bucmastih šegrti i namazanih žandara i pešadiskih podoficira.

Ipak ga neće sagledati. Za to vreme će se on šetati pred pozorištem, mračan i očajan, ubijajući u mislima na sto raznih načina Tošu Todorovića, koji mu uze jutros banku na zajam.

Uzalud se Milan Milić trudi, da uhvati račun od jučerašnjih 115 dinara, uvek mu izlazi banka nanje. I najzad, umoran od računanja, on se opet vraća na nesretnog Tošu i po sto prvi put uživa u njegovim samrtnim mukama.

Tako će se Milan Milić šetati sve dok se ne svrši predstava i sačekaće Lilu, da od nje dobije jedan brz ali zračan i topao pogled. I tek tada će Milan Milić otići kući, u svoju skromnu sobicu.

Iza njega su čavrljale dve devojke, prekidajući jedna drugu glasnim uzvicima. Najzad se počеше opraštati.

— Zbogom, Verice. A zar nećeš večeras u pozorište?

— Neću... Hoću nešto da čitam... Mama je otišla sa kumom.

— Zbilja?... Onda, zbogom! Ja se žurim!

— Zbogom... pozdravi Mišu!...

I blistajući od zdravlja i sreće, mladalički vesela bez naročitog razloga, rumena i zadihana, htede da prodje kraj njega gospodjica Vera Marićeva. Milić se javi:

— Dobro veče, gospodjice!

— Dobro veče. Jeste to vi, gospodine Miliću? Odkuda vi ovde? Da ne čekate koga? Ne? Onda hajde, da me malo ispratite! Hoćete?

Milan Milić, i sam malo opijen svežinom i mladošću, kojom je odisalo celo Verino biće, čisto uskliknu:

— Sa najvećim zadovoljstvom!

Njemu se odjednom učini, da se njih dvoje odavno nisu videli, i da imaju mnogo, da kažu jedno drugom. I u tom se momentu Milić sećaše nekih zaboravljenih pogleda i osmeha, i davše im naročiti značaj.

Posle pola časa, pred kućom gospodjice Vere, osećali su oboje, da su vrlo bliski.

I Milić predloži, da se prošetaju do gradskog parka.

— Hajdete, gospodjice Vera! Vaša mama svakojako neće doći ni do pola jedanaest. Sad je tek pola osam! — lagao je Milan Milić — Pogledajte kako je divna mesečina! Vi ne možete ni zamisliti kako je čarobno sad na Kalimegdanu!...

Vera se lomila. Očigledno, bilo joj je nezgodno, da odmah pristane. Najzad reče:

— Ali slušajte: da mi obećate, da ćete biti ozbiljni. Sećate se onda... — Tu se Vera sama prekide — Dakle, hoćete li, da mi obećate?

On oklevaše, sa rukama u džepovima, misleći o nečem desetom. Odjednom oseti pod rukom u džepu neku hartiju. — Aha! To je ona banka! Banka za pozorište! — blesnu kroz glavu Milanu Miliću.

I on se isprsi, zauze stav čoveka kome su dirnuli u ponos:

— Dakle, vi nećete? Lepo, gospodjice. Oprostite, ako sam možda bio dosadan. Klanjam se!

I Milan se Milić okrenu. Vera iznenadjena otvorila usta, učini jedan pokret, kao da će za njim, pa ostade tako, otvorenih krupnih očiju, koje su izražavale beskrajno čudjenje.

Milan Milić se nije ni osvrnuo. Koracao je brzo, i zadovoljan slušao kako mu koraci zvone po betonu.

Kod svetiljke zastade, da se uveri, da očima sagleda milu banknotu. Nervozno izvuče iz džepa dragoceni papir i prinese ga u svetao krug pod lampom:

Bila je karta od tramvaya.

ZIVOJIN VUKADINOVIĆ:

PRIPOVETKA KOJU SAM TRIPUT ZAVRŠAVAO.

Pre nekoliko dana, o jednom proletnjem prazniku, bio sam na ručku kod svog ujaka, jednog uglednijeg beogradskog trgovca. Za ručkom me je ujna prekorevala što ne dolazim češće i raspiti-

vala se o mojima, o meni, o mome stanu, o gazdarici, i stotinama sitnica. A ujak mi je posle sarme, neobično razpoložen, poverio, da je on veoma srećan čovek. I dok je natenane sekao i jeo peče-

nje, pričao mi je o tome, gde je, kada je i kako i bio šegrt, i kako mu je sada («istina i namučto sam se, al' tek-tek»), hvala Bogu, dobro. «Ne curi, ali kaplje, da vidiš.» Posle gibanice ujna je z devojkom uspremala sto, a ujak čačkao šibicom zube, odmarao se, žmirkao, i samo katkad leno zenuo ili promrmljao po koju reč. — Čudnovato! Meni se jednako činilo, da to on sad preživa.

Posle smo, on i ja, prešli u drugu sobu. Pounudio me je da prilegnem, a kad sam ja odbio i ostao i dalje, nekako glupo zamišljen, naslonjen na zid, on je sâm legao u jednu naslonjaču, koja je bila baš ispred mene, pokrio svoj prepuni, okrugli trbušić vunenim pokrivačem, uzdahnuo zadučen, pa uzeo «Politiku» i pokušao, da zaspi. Uvodnom članku od dva i po stupca pročitao je jedino naslov, zatim je otvorio list i zadržao svoj pogled začudo dugo na brzjavima iako ih, to je bilo očito, nije čitao. Najzad, polusklopljenih očiju prešao je polako preko masnim slovima štampanih naslova dnevnih vesti. — Kad dodje do kraja stupca on s mukom otvori svoje već sanjive oči i pročita do pola vest, što tu bejaše. I tad više baci no što spusti pored sebe novine, ljutito se promeškolji, pogundja nešto (čini mi se: «Budala!»), promeškolji se opet, poče sve pravilnije da diše, pa zahrka.

Pridjoh na prstima, podigoh novine i potražih vest, zbog koje se moj ujak naljuti. Nema sumnje, to je ovo.

Zbog ljubavi u smrt.

Juče u podne ubio se Dragoljub Vukamanović, učenik VIII. raz. gimn., mladić od 20 godina. Ubio se zbog ljubavi. Voleo je čerku jednog piljara ispod Trkališta, volela je i ona njega, ali njen otac nije hteo ni da čuje za tu ljubav i kadgod bi kćer zatekao s njime on bi je uz psovku i šamare oterao kući. I nemogući više ga gleda kako ona zbog njega pati, a nemoćan da se svoje ljubavi odreče, Dragoljub se ubio.

Bio je, inače, seljački sin i dobar djak. Uzrok svom samoubistvu sam je izneo u jednom pismu namenjenom njegovim roditeljima. — Prenet je u Hirurško Odeljenje Opšte Državne Bolnice.

Pogledah na zidni časovnik koji sad, u ovoj polutišini, kao da drukčije kucaše. Bilo je dva i četvrt. Reših se. Potražih odmah ujnu. Nadjoh je u kuhinji gde briše sudove koje je devojka već oprala i ostavila na sto da se cede. Izvinih joj se što tako rano idem, kazah joj nešto (ne sećam se više šta) zbog čega moram da se žurim i dok se ona vajakala što još malo ne posedim s ujakom, ja sam već oblačio svoj gornji kaput.

Pošao sam odmah jednom od onih lepih, mirnih i sličnih jedna drugoj uliča Zapadnog Vračara koje se polako penju ka Opštoj Državnoj Bolnici.

Dva reda starih, dostojansvenih kestenova, s obe strane ulice, zelenila su se bledezelenim listićima koji tek što su raskidali svoje mrke pupove.

A dole opet, mali čuperci trave proletnjih kiša izbijaju izmedju kamenja: u otucima ulice i pored kuća. Iza rešetastih gvozdenih ograda, isprepletanih zelenim puzavicama, blistaju se vočke sve u veselom belom i čudnom sjajnoružičastom cvetu. Vrapci svakičas preleću s drveta na krov i s krova na drvo uz zaglušan cijuk i lepšanje krila. Jedna mačka, u prozoru punom lonaca s cvećem, sunča se i pažljivo posmatra praznu sredinu ulice. A mlado sunce blješti i dočarava vedru sliku ranog proleća u gradu.

Išao sam oborenih očiju, te se iznenadih kad se odjednom nadjoh pred uvek tihim i jezivo svečanom zgradama Državne Bolnice. — Baš u taj mah, jedan čovek zaklopao je polaka krila velikih, gvozdenih vratnica. Zapitah ga kad će poći pogreb Dragoljuba Vukomanovića. On zastade, pogleda me veoma ozbiljno pravo u lice kao da želi da što god dozna po mom izgledu i stajaše začas tako zamišljen (izgledalo je da se nečeg priseća), pa najzad, ne skidajući s mene pogled, upita otegnuto:

«Ama, je l' to onaj što se ubi zbog devojku? A?»

«Jeste.»

«Enē, tām', sad ga baš odnesòše!»

Pogledah u pravcu u kome mi čovek pokazao. Četvrtasta, crna, s belim krstom na sredini, opštinska mrtvačka kola za sirotinju, kola koja svojim oblikom potsećaju na sanduk za djubre, kotrljala su se sa štopotom niz džombastu ulicu, a kočijaš jedini učesnik na pogrebu, švićkao je bičem i žurio mršave konje.

Kako je tužno izgledala ulica puna sunca.

(6. IV.: prvi završetak.)

Već toliko nedelja svaki čas mislim o njemu. O njemu i njoj. — Neko vreme ta misao kao da iščezne, nema je, pa bljesne odjednom; tu je i muči me.

Da. On je došao u grad sa nekog našeg planinskog sela punog tople pesme i radosnog zvonjenja zvona na ovnovima, sela leti šarenog kao šare koje je tkala njegova mati, a zimi mrgodnog kao crna oranica koju je njegov otac plugom u brazdama prevrtao.

Doneo je dušu mirisnu i lepu kao cvetni pašnjaci kamo je nekada kad je bio dete isterivao na pašu runasta stada.

Došao je u grad. Nadao se i zlopatio. Hranio se bedno po prljavim Trpezama, stanovao kojegde, mučio se svako bogovetno poslepodne s nekom glupavom decom koju je podučavao, i večito strepio zbog ocena da mu ne oduzmu blagodejanje.

Ali jednoga dana koji je ipak ličio na sve ostale njegove dane, on se našao s njom. Gde i kako? Svejedno. Tek otad bilo je sve drukčije. Snovi! Playi snovi! —

Ali tada često, dok je on u mašti zidao blještave dvorove u koje će uvesti nju, i kovao zlatne krune kojima će okruniti nju, u njegovim prodrtim cipelama žmickala prljava voda, a vetar i sneg budili ga polako iz sanjarenja i poticali u njemu neku vrstu nevine zavisti prema svim ljudima u zimskom kaputu.

I svakog dana, on je bio sve tužniji i tužniji, jer je uvidjao da je lepi san san, a gadna stvarnost stvarnost.

A najzad, došao je svemu kraj. —

A ona? Koliko ona sada pati! I zbog čitinskog sveta, i zbog svog grubog oca, i zbog svoje ogromne tuge. I što je najgore, ona je lepa, proslaca će biti, a njen otac neće hteti da njegova ćerka «plete sede». O! Jadna devojka!

(25. IV.: drugi završetak.)

Sve je obmana! I ljubav! I mržnja! I život! I sve! Sve je obmana!

Nepojmljivo! Odvratno! — Ko bi verovao! Pa ipak, istina je.

Sinoć me je jedan moj prijatelj skoro silom odvuкао u Pozorište. Davala se neka priglupa francuska lakrdija. A svet se kikotao, slatko se kikotao.

Kada smo izašli iz Pozorišta kiša je rominjala. Mokri pločnik blistao je fosforastom svetlošću. Gomilice ljudi i žena ispod kišobrana žurno su se razilazile šućoreći i smejući se. Mi podjosmo ćutke (moj prijatelj osećao se nekako nezgodno) pobočnim ulicama.

Mrak. Samo dva- tri prozora sijaju žuto. Sve je tiho, jedino se čuje kiša i naši koraci koji čudno odzvanjuju. Odjednom, neki promukli časovnik izbi dvaput.

«Jedanaest i po!» reče moj prijatelj. Opet ćutimo i koračamo. Već smo negde blizu Palilule.

Tad isprva maglovito, odnekud izdaleka čuše se neke violine. Cigani. Sviraju neko kolo. Mi i dalje idemo: svirka se čuje sve razgovetnije. To je u jednoj kavani na uglu. Igranka, nema sumnje.

Moj prijatelj predloži da svratimo malo. Pristadoh.

Mada su vrata objavila naš dolazak škripom od koje podilaze žmarci, ipak nas niko ne prime ti. — Kada sam ušao, ja se zbunih. Dim, prašina, žmirkava svetlost slabih sijalica; graja, smeh, zveka, koraci, štimovanje violina; majstori, žene, kalfe, devojke, vojnici.

«Evo! To se veseli Palilula!» šaputao je moj prijatelj naslonjen na moje rame. «Tako se Palilula i opija: Nema dovoljno novaca da se zbilja opi je, pa se već posle druge čaše pravi pijana. Baš kao i ovde. Svi ovi varaju i druge i sebe da su radosni. A sve je to lažno, lažno.» Zatim malo počuta pa dodade: «Tjā! Dosta je i to. Možda je Palilula rešila problem života.»

«Ali ipak,» rekoh mu, «ipak ovde ima i takvih koji kao da su zbilja radosni. Pogledaj onu malu plavušu, s crvenom trakom u kosi, svu zajapurenu od igranja i sreće, pogledaj samo, kako slatko brblja s onim dugačkim mladićem što se onako blentavo smeje.

«A? Misliš ona tamo kraj stola? Znam je.»

«Znaš?» začudih se ja.

»I to vrlo dobro. Stanuje u istom dvorištu u kom i ja. Mogao bih ti ispričati i jednu pričicu o njoj; pričicu koliko tužnu toliko i glupu: U to devojče bio se zaljubio neki maturant, I ona u njega (to njoj nije bila prvina). Njen otac, pijar...»

«Pijar?»

«Da, neki do zla boga čangrizav starac (većito se svadja sa svima susedima) nadje je jednom na kapiji s njim, njega izgrdi, a nju istuče (nī to njoj nije bila prvina). Onaj gimnazista napravi od komarca magarca, ode kući i ubije se. Budala! Ona je dva dana plakala, a trećeg se zaljubila u drugog. Sad je opet otac tuče.»

(7. V.: treći završetak.)

Зорана Младеновић:

ЧИСТИ.

На пустој пољу, где се сила здоби
Крв груша, мирише. Јато врана бежи...
Све је мрачно, голо... Самрт битку доби
И подиже тада храм бели и свежи.

Храм бели и свежи од костију борца
Храм силној Нирвани, смех људском роду
Исмевати стаде моћног Бога — творца
И име му копљем уреза у своду.

Начини путире од лажних цекина,
Истеса од стрела крстиће дрвене.

И тада донесе чаше пуне вина
Да облије њиме стубове црвене.

И чуло се: ветри како болно плачу,
Док је море валом о обале тукло.
Када се одједном глас самрти зачу,
Глас страхан и суров, где се цери мукло.

Кад бакарно звоно Те Деум огласи
Жрец сребрне браде рече људском роду:
«Храм је свето место! О! Господе, спаси!»
Јер прочита име божије на своду.

JAN PLESTENJAK:

V ISKANJU.

(Troje pisem.)

Česa me dolžiš, da se Ti nisem obtožil, kaj veš, da Ti nisem že prej razodel in kaj sem Ti pisal, da bi ne bilo v slednji vrsti jasnosti, da bi ne pultela v pismu moja notranjost, vsa onemogla od misli, ki so bile Tebi odmenjene. Ali pa ta onemoglost je sladka! Kaj se Ti je priskutilo na mojih listih? Morda so bili prepolni, morda so bili posejani z besedami, ki so bile brez kali, morda Ti je med vrstami zadisala praznosta, ki se je prerivala okrog mene, morda si zaslutila na koncu pisma pri zadnjem klicaju solzo, ki je kanila, ko so trudno legale črne ure pred me in je svinčena teža padala na trepalnice, da se še duša ni mogla razgledati z očesom. Ali Ti nisem pisal čisto primerno razvoju čustev? Ko sem Ti pisal karto, odpisala si mi karto; pismu si odgovorila s pismom, naslov «Cenjena!» si razumela, bil sem Ti «Cenjeni!». Pisal sem Ti «Draga!» ali si se zmotila, ali Ti je postalo vseeno, bil sem Ti «Dragi!»; in ko si mi bila «Predraga!», ne vem, kako je prišlo, vem pa, kdaj je prišlo — razločno si napisala «Predragi!». In šele takrat sem si drznil jaz in si se drznila Ti odgrniti srce in zapisati: Tvoj, Tvoja!

Kaj sem doživel, da nisi Ti doživela z menoj, kaj sem mislil, da nisi mislila Ti z menoj? Ko sem bil daleč, ko sem tovarišem mogel označiti le smer, kjer Ti živiš, ko sem bil sam, da me je še svetloba motila v mislih, — imel sem Tvoj obraz pred seboj in Tvoj rožnati nasmeh. In Ti si me razumela: Trpel sem, trpela si Ti z menoj, jokal, jokala si Ti z menoj; srce se je bočilo ob razkošju pomladi in mladosti,

pozvanjal je Tvoj smeh ž njim in Tvoje roke so begale z očmi po lepoti, ki se je v opoju razlivala čez ravan.

Danes, ah da bi ne bila taka razdalja do tega dne, danes se je svod pretrgal na dvoje, nove zvezde in nov svet se mi je razodel. Včeraj sem se vračal; težko je sopel vlak, mrzlo so pela kolesa v mrz in v led; megla, gosta kot pepél, je lezla in rezala v oči, v obraz in skozi gostobo megle sem gledal obrise dreves, krivenčaste postave, zaganjajoče svoj korak v meglo, obledele hiše, zaverovane v mrz in ivje, ki so ga izpuhtela drevesa vsa stisnjena vase, kot stavec v plašč, boreč se z burjo še pozna leta. — In noč! V temo brezobzirno je rinil vlak, obešale so se iskre kresnice na ivje — tonile; tonile so tudi misli, vse iz spomladi spočete. — Razgledale bi se bile rade oči iz temnih sten, pa kdo bi jim odprl pot v kraljestvo sanj. Prišel sem k Tebi. Trudne so bile misli, truden je bil moj korak, temne moje oči; srce je pa hotelo močne besede, hotelo je, da se izlušči beseda iz najinih duš, ki naju bi vezala, ki bi nama bila mejnik preteklosti in sedanosti in znanik bodočnosti.

Prazen smeh so bile Tvoje oči, prazne so bile Tvoje besede, brez skorje in jedra. Vedel sem, prav vse sem vedel... Hotela sva in hrepenenje najino je šlo eno pot; danes, danes se je pa Tvoje razšlo, razdalja se je razrastla med nama in ne moje ne Tvoje hrepenenje je ne premosti več. In zato..

(Dalje prihodnjič.)

ostani zdrava!

„SVETA VOJSKA.“

V nedeljo, 10. t. m., je sklicala «Sveta vojska» v verandi Uniona zborovanje proti alkoholizmu, nenravnosti in surovosti. Z ozirom na važnost in potrebo takih pogovorov je bila udeležba (okoli 150) pač prepričljiva. Nekaj profesorjev, par akademikov, nekaj srednješolcev, ostali pripadniki nižjih slojev. Naša inteligenca se po tem sodeč, le malo zanima za ta socialna vprašanja. Kje tiči vzrok? Morda ga najdemo v strankarstvu, kar ni ravno nemogoče. Sedanji odbor res ni zastopal vse pristaše in vse sloje. Zato — mislim — mora biti prva naloga «Svete vojske», da zbere v svoj odbor res ljudi vseh slojev in svetovnih nazorov. To se je na tem zborovanju tudi sklenilo, vendar pa je g. predsednik Kalan trdil, da mora ostati «Sveta vojska» kakor prej na strogo verskem stališču. Moje mnenje je, da se s tega stališča ne bo prikril odbor tako, kakor bi si ga želeli. Preidimo k posameznostim.

Učitelj Horvat je podal razne načrte o pobijanju alkoholizma. Reči moramo, da so bili načrti krasni, kljub temu pa dvomimo, da bi jih bilo mogoče vse uresničiti. Prečital je predloge poverjeništvu za uk in bogočastje, se vnel za protialkoholni pouk v šolah, opominjal akademike, naj opuste svoja «zelena carstva» itd. Predavanje g. Horvata je poslušalce zadovoljilo. Bil je to stvaren in izčrpen govor. Predsednik g. Kalan je nadalje tožil, da se oblasti premalo brigajo za ta vprašanja in omenil, da tudi srednja in visoka šola v tem oziru nič ne delata, kar je najbrž res. Obljubil je, da hoče v par dneh «poščegetati» v «Slovincu» akademika in srednješolska društva. Koliko uspela bo žel s tem «poščegetanjem» ne vem. Mislim, da je mnogo boljših sredstev na razpolago.

K besedi se je nato oglasil akademik in načelnik socialno-pedagoškega krožka ljublj. univerze

tov. Žgeč in zatrjeval, da se učitelji sami premalo zavedajo svojih dolžnosti, predlagal je ustanovitev dijaških krožkov, ki bi združevali abstinentne in zmernike. Nadalje se je navduševal za potovalne govornike za protialkoholno propagando. To so predlogi, ki so vredni, da se jih zabeleži. Z neke strani je padel celo predlog, naj se omejijo razne zabavne dijaške prireditve. Govornik, ki je to predlagal, gotovo ne ve, da si dijaška društva na ta način priskrbe sredstva za nadaljno poslovanje. Dajte dijaškemu društvu subvencij, ki jih to rabi in društvo ne bo prirejalo nikakih prireditev.

Profesorica Stupica je predavala o surovosti s posebnim ozirom na ženske, ni pozabila primerno udrihati po moški surovosti, ki je po njenem mnenju vzrok vseh napak. Tudi akademiki so dobili svoj del. Primeri pa, ki jo je rabila, je bila milo rečeno smešna. Samo čisto bogoljubje more privedi do zaželjenega uspeha. — Druga govornica je predavala o dvojni morali, čitala graškega profesorja dr. Umeta, podala več primerov, kritizirala policijske zapore in prav pridno udrihala po moškem spolu, ki je vir vseh nemoralnih dejanj.

Sledil je govornik, ki je v imenu društva «Bratstvo» dokazoval, da je bil delavec in sploh vsak pripadnik nižjih slojev primoran posecati gostilne, ker se ga je takozvana boljša družba izogibala in mu prepovedovala vstop v njene kroge. Udrihal je neusmiljeno po današnjem časopisju, ki napada vse iz osebnih ali strankarskih interesov. (Burno odobravanje!) — Gov. Kajzer je nato opominjal, da je prva naloga «Svete vojske» organizirati in pridobiti si mladino, kar smo tudi mi mnenja. Nadalje je predlagal spremembo sedanjega imena v «Preporod». Predsednik Kalan ni bil ravno proti temu, a pripominjal, da je v to upravičen samo občni zbor «Svete vojske». — Sledila je dolga debata.

Kot prvi se je oglasil k debati pedagog univ. prof. dr. K. Ozvald, ki je konstatiral najprej, da je dežela ob Savi (Kranjska) prav klasična za surovost in neotesanost. Nato je navajal vzroke teh napak in jih psihološko tolmačil kot simptome bolne duše. Zato edino uporabljivo sredstvo smatra g. profesor vzgojo, ki bi bila zmožna odpraviti te napake, in sicer pri mladini. Govoril je dalje

o kinu, v katerem vidi vampirja surovosti, o dostopu k porotnim dvoranam, kjer se publika, posebno mladina, naslaja na zločinah in o dekoltiranju. Svoja krasna izvajanja je sklenil z dvomom, da bi vera sama bila zmožna sanirati te razmere.

Malo debelo pa ga je «pihnil» g. prof. Vadnal, ki je zahteval, naj mladina opusti telovadna društva «Sokol» in «Orel», ker sta politični, in naj se povrne šoli, kamor spada. Zdelo se mi je, da je bila ta zahteva še g. predsedniku malo «predebel». Dobro pa je opozarjal nadalje na javne knjižnice, ki vsebujejo še mnogo, mnogo strupa za našo mladino in za naše ljudstvo. Zahteval je, naj imata ljudska in srednja šola svoje knjižnice in predlagal revizijo javnih knjižnic in ustanovitev npravstvenih policij.

K besedi se je oglasil tov. akademik Bekar, ki se je izrazil proti politiki srednješolcev in proti — sportu. Srednješolci naj se udeležujejo le v kulturnih, a ne političnih društvih. V tem se tudi mi strinjamo, le glede sporta smo drugih misli. O tem smo pojasnili svoje stališče v 2. številu «Preporoda». Nadalje se je izrazil proti nacijski surovosti, kar je izzvalo mnogo hrupa in daljše debate. Vzrok tega hrupa je bilo nesporazumljenje. Tov. Bekar je bil proti hipernacijski surovosti kot taki, a ne proti vzgoji v narodnem duhu. Ločil je pojme nacijskizem in narodnjaštvo, kar se danes žalibog še vedno identificira. Učitelj Horvat je izvajal, da je treba narod v strogo narodnem duhu vzgojiti, osvoboditi ga suženjskega duha, ki je doslej vladal v njem. Mnenja je, da je naš narod premalo nacijskiziran. V naših šolah mora zavladati pravi sokolski duh. Sledila je še daljša debata in po dobrih treh urah je bilo zborovanje zaključeno.

Zborovanje je prilično dobro uspelo. Predlagal se je do prihodnjega občnega zbora začasen odbor, ki se bo pa moral še zelo izpopolniti. Zeleti bi bilo, da bi tudi srednješolsko dijaštvo imelo v tem odboru svojega zastopnika. Vprašanja so načelne važnosti, zato bi želeli zanimanja vseh slojev, najbolj pa je pri teh prizadeto dijaštvo, iz katerega se rekrutirajo naši bodoči kulturni delavci.

S. Lutman.

VIDA MAJA:

SAM SI KRIV.

Sam si kriv, da te ne ljubim
in da ne klečim pred tabo.
Vidiš, prav zato te nečem,
ker si klečal in me prosil!
raje bi me v srcu nosil
in me nikdar ne pogledal,
nikdar se mi izpovedal,

Ah, potem bi te ljubila,
in ponižno bi prosila,
da me ljubiš.
ah, potem bi te ljubila,
ne ti mene, jaz bi te prosila:
«Ljubi!»

JAN. PLESTENJAK.

UTRINKI.

Kaj bi mi bilo življenje, če mi solnce odpove svojo pot? Golo drevo, strmeče v temo, obupen klic, prerezan sredi poti. Kdo bi še pogledal na tako življenje; pljunil bi vanje in mrmraje šel svoje dolgo romanje, ker vendar romanje je še upanje, da pridemo sreči v naročje. Še v obraz bi takemu življenju nihče ne pogledal, ker njegove oči, vajene solnca in form zdravih potez, bi bile bolne ob gledanju. Cesta sama in mrak ob pozni uri bi spraševala takega popotnika: «Zakaj motiš najino harmonijo, kričeča disonanca.»...

Solnce, ali si res odpovedalo pot nad menoj?

Cesta, po kateri grem in po kateri je hodila moja mladost, mi je tuja, obraz tvoj, ki ga srečam mi je tuj, drevo, ki stoji ob cesti, — poznam ga že od pamtiveka, mi je danes tuje, cerkev in lastavičja gnezda pod hribom bi mi moralo biti znano od rojstva, pa se mi tako tuje reži, kot da sem starec iz zakletoga sveta.

Materi — nekaj so mi rekli, to je tvoja mati, — pogledam v oči pa vidim, da gleda dvoje neznanek v moj zbegani obraz, češ, kje si hodil, kod si spremenil svoj obraz. ...

Solnce, ali si res odpovedalo svojo pot nad menoj, da ne vidim nič?

Mati, tebi sem verjel, verjel tvojim basnim, tvojim pripovedkam, tvojim opominom, celo tvoji veri; brat, tebi sem zaupal, tvojim namigom, tvojemu vrisku, tvoji ljubezni; in oče, na tebe sem zidal, na tvoje načrte, na tvojo voljo in tvojo močno pest in na tvoje atletsko izbočene prsi. — Zakaj mi je danes vse tako puhlo, prazno, kot povest, ki jo kramlja pijanec, sam sebi v zmedenosti.

Solnce, ali si res odpovedalo svojo pot nad menoj, da ne spoznam ničesar?

• • •

Danes je dan, ko je v me bruhnil najsilnejši opoj bolesti; smejim se, — ker tudi bolest se izraža s smehom, — in z besedo silim smeh iz dna, a kdor natančneje vohta ta smeh, spozna ga, kri se ga drži in laž, ki pa je edina, ki me boli.

Pa kdaj prideš, solnce, da mi vžgeš oči, da smelo bruhnem svetu: «Glejte, tudi jaz sem človek, tudi v meni utriplje življenje kot v vas.»

Б. ПАРИВОДИН:

ХРАМ.

Продао сам срце своје
За неколико мирних смешака.
Мозгови су нам само зато
Да броје дане без грешака.

Љубио сам многе жене
И њине лактове румене,
Па се сад стално сећам и у првом сусрету
чедном

Као да смо се већ видели једном:
Не заносе нас више жене.
Можда би нас занеле
Да имају две главе,
Ал овако не.

О глупо је све.
Па и онда кад седећи у фотеју
Гледам како се смеју
Глумцу бледом
Кога жене лажу редом.

Откако сам се родио, векови су досадни.
Све је по такту и по слици,

Зна се шта ће сутра бити:
Неки гладни, неки сити.

Људи мисле да су њини
Познаници пљувонице
У које се пљује.
И књиге, и пеизаж. И музика што се чује.
Покаткад тек
Ко неко јако пиће или лек
Растужи нас Мопасан ил Григ
Ал се одмах тргнемо
И спазимо ситих лица
Да смо велика пљувоница
У коју људи јад и гад бацају.

Да. Ја верујем да имамо длан
И досаду ишарану на длану,
Па је свеједно да л тонем на дивану
Ил сам академски члан,
Метод је исти:
Много смо празни, помало болни,
Али бар чисти, чисти.

На 15. октобра 1920.

ORGANIZACIJSKI VESTNIK.

Čehoslovaška-jugoslovanska liga. Naša vlada gre dijakom v vsakem oziru na roko in lahko se reče, da se dijaštvo nikjer ne zaveda v taki meri svoje naloge, kot ravna pri nas. V prvi vrsti velja to glede reforme srednjih šol. Celo francoski dijaki nimajo tako močnih organizacij kakor mi. Kar pa se tiče materijelnih ugodnosti nas je prekosila le jugoslovanska vlada, ki je dovolila dijakom znatne popuste na železnicah, kar se pri nas dosedaj še ni zgodilo. Na zborovanju dijaštva, (30. jan. 1921 v Pragi) se je zahtevalo potovalne štipendije in upam, da nam bo vlada tudi to drage volje ugodila. Da bi čehoslovaško dijaštvo in čehoslovaška javnost bili v stalni zvezi z Jugoslavi in obratno, se je ustanovila «Češkoslovenska - Jihoslovanská Liga», ki je zbrala vse na Češkem se nahajajoče «jugoslovanske sekcije» in jih pritegnila v svoj delokrog. Sedež «Lige» je v Pragi, številne podružnice pa se nahajajo po celem teritoriju Č. R. Taka sekcija se nahaja tudi pri nas v Čeških Budějovicah v kateri delujeta z vso vnemo zlasti g. dr. Švec in prof. Vuga, ki se resnično zelo žrtvujeta za to podružnico. Naša sekcija deluje šele 14 dni in je že pridobila za koncert jugoslovanska umetnika gg. Ličarja in Rijavca, ki je imel naravnost imponanten uspeh. Poleg koncerta je priredila naša «Liga» predavanje g. prof. Vuge: «Črtice iz srpske istorije»: Kraljevič Marko, Kosovo polje, Dušan Silni, kateremu je sledilo občinstvo z velikim zanimanjem. Namen «Lige» je biti z Jugoslavijo v ozkih kulturnih stikih, izdajati brošure, prevajati jugoslovanske knjige itd.

Dijaška kolonija na «Letni». Praški dijaki so rešili socialno vprašanje, da bi odpomogli pomanjkanju stanovanj, tako da so si sami sezidali kolonijo pavilijonov na bivšem sokolskem telovadišču. Vse delo je vodil prof. dr. Záhorský, in po njegovem načrtu so dijaki postavili 10 udobnih pavilijonov, v katerih bo prostora za 500 dijakov. Prvotno so bila stanovanja namenjena le visokošolcem, a sedaj so tudi srednješolci dobili v njih svoja bivališča. Dijaki so sami zgradili stavbe. Zanimivo je, kako odloži dijak knjigo in pero in vzame kramp in kladio v roke. Tu teše pravnik v stari obleki trame, tam vleče medicinec voziček napolnjen z opeko, katero mu je nametal v voziček bodoči profesor iz automobila, ki ga vodi strojni inženir. Tehnik meri in riše načrte, naše licejke s tovarišicami pripravljajo «delavcem» obed. Vsak dijak pomaga pri stavbi en teden. Od vseh strani prihajajo dijaki in pomagajo z vso vnemo pri tem delu. A tudi v javnosti je to podjetje imelo mnogo prijateljev. Nekateri tovarne so dale dijakom cement, druge les itd. in treba je pripomniti, da so i delavci nekaterih tovarn brezplačno pomagali ob prostem času. — Praško «Ustředí čsl. studentovstvo» je ponovno dokazalo, da je v našem dijaštvu sila, in da mora i narod od njega mnogo pričakovati. — Na drug način se vrši socialno vprašanje «Studentsky dom» na Albertově v Pragi II. Tu so si postavili ameri-

kanski dijaki s posredovanjem IMCA in IWCA z večjimi sredstvi poslopje, v katerem dobivajo dijaki hrano za primerno ceno. V tem poslopju imajo še knjižnico in čitalnico, oder i slično. Praška dijaška organizacija «Ustředí čsl. studentstva» prevzame v kratkem tudi «Stud. dom» v svojo oskrbo, katerega bodo Amerikanski dijaki oskrbovali še 6 mesecev. — Vladimír Braun, Češke Budějovice.

K dramski prireditvi «Preporoda» v Domžalah. Podsekcija našega dramskega odseka na realni gimnaziji v Ljubljani je pokazala, dne 4. t. m., na odru domačjskega Sokola, svojo krepko voljo in energijo, ki sta jo dovedli do sijajnega uspeha. Mladi diletantje, dijaki, prvič na odru... in vendar so izvedli težavne vloge jako dobro. Pokazali so s tem svoje zmožnosti in doslej nerazkriti talenti so se prvič pokazali pred občinstvo, ki jih je bilo v resnici veselo. Program je bil precej obširen in je zahteval mnogo truda in napor. Kot prva točka je bila na sporedu živa slika, alegorija: «Morje plaka». Igralci so v dobrem deklamiranju pokazali vso plastiko alegorije, ki je resnično ganila gledalca, da je v iluziji nehote pozelel junaka-osvete, ki bi z istotako krepkim korakom stopil preko Krasa in Karavank med otožne, uklenjene brate. — Finžgarjeva satira «Vse naše» je nudila zbranemu občinstvu jako dobro popoldansko zabavo; posebno boljševek Jokl in hudomušna vojaka so vzbudili v dvorani vesel smeh. — Rdeča lica gospe grofice in energični nastop njenega soproga sta v komediji: «Sami med seboj» ugajala domžalcem — žal pa, po mojem mnenju niso vsebine prav umeli (sicer pa je prejšnje zabavalo gledalce) in morda se je na gotovih mestih opazila sled ljube «ljubljanščine». — Največ življenja je zbudil v dvorani «Krvavelj», v odlomku z «Desetega brata». Tudi pevske točke so se našim igralcem posrečile. — Čudili smo se: prej Krjavelj, originalen komik — zdaj junak «Orest» v skrajno resni vlogi, ki jo je izvršil kar najtočneje v svojem monologu. Pokazal je zmožnost poglobitve v tem, da je krasno izrazil notranje boje in čustvovanja nesrečnega sinu, v dobro naštudiranih gestah in mimiki. — Prireditvev je vaščane jako razveselila in zadovoljila — kar je bila glavna stvar. *Gspan.*

Jedna grupa daka Aleksinačke gimnazije sakupila je izmedu sebe 50 dinara i upisala Aleksinačko Mesno udruženje «Ujedinjenje» za člana dobrotvora «Saveza Jugoslovenskih Srednjoškolskih Udruženja».

Prilikom požara koji je uništio zgradu Državne Gimnazije u Nišu, izgorela je i biblioteka Niške Dačke družine. Molimo uprave svih mesnih Udruženja da pošalju po nekoliko knjiga, ako im je moguće, mesnom udruženju u Nišu, da bi se ta knjižnica mogla obnoviti. Priloge u knjigama slati: Nadeždi V. Savatičević, Dečanska 6, Niš. *Centralna Uprava.*

250letnica smrti Zrinjskega in Frankopana. Dne 30. malega travna 1921. preteče 250 let, odkar sta padli v Dunajskem Novem mestu pod mečem habsburgovskih krvnikov častitljivi glavi hrvatskih plemičev Petra Zrinjskega in Frana Krsta Frankopana. Z njima nista padli le najvplivnejši osebnosti v politiki domače dežele, temveč tudi reprezentanta druge večje borbe za jugoslovansko idejo, ki je bila sedaj zopet pokopana za dolga stoletja. Jugoslovanski narod jima je pokazal svojo hvaležnost, ko ju je prinesel z veliko častjo v domovino. Bilo je to ob rojstvu naše mlade države. Pokazali smo vsemu kulturnemu svetu, da nismo habsburški sužnji, ki se puste zatirati na vse moogoče načine in ki nimajo narodne zavednosti, temveč da imamo mlado, krepko, narodno silo, ki kljubuje vsem nasprotnikom in da imamo narodno zavest in da zna-

mo ceniti svoje velike može. Pokažimo tudi sedaj svojo hvaležnost narodnim mučencem, pokažimo iznova svoj naroden ponos in na dostojen način proslavimo to obletnico!

Koncert «Udruženja Srednjoškolske Omladine» na kr. vel. realnoj gimnaziji Karlovac. Udruženje Srednjoškolske Omladine priredilo je dana 26. febr. 1921 koncert sa plesom. Raspored koncerta bio je: 1.) Žganec: Kad mi vehne fijočica... Pjev mješovitog zbora. veo na guslama D. Hoffmann, na glasoviru pratio E. Goldner. 3.) «Ples leptira» izvodile članice «Udruženja». 4. a) Grieg: Troltog; b) Dvořak: op. 8. Silhouette Nr. 12. Izveo na glasoviru B. Švrljuga. 5.) Krečić-Petrović: Legoh da spavam. Pjev muškog zbora. 2. a) Svendsen: Romanca; b) Drdla: Počme op. 5. 6. Iz-6.) K. Trifković: Ljubavno pismo. Šaljiva igra u jednom činu. — Zborovima je ravnao član Udruženja Boško Gagić, on je također bio i redatelj pozorišnog komada. — Drug Gagić pokazao je ovaj put, da imade glumačkog dara, da nije obični diletant. Osobito su uspjeli drug Hoffmann i članice sa svojim «Plesom leptira».

Ovo je prvi nastup omladine; i taj je iznad očekivanja uspio. Moralni i materijalni uspjeh je velik. Čistoga dobitka je oko 8000 K. Od toga novca nabavit će se za knjižnicu Udruženja sve nove knjige beletrističkog i filozofskog sadržaja i pretplatiti se na izlazeće književne listove i revije. Ostatak dobit će športska sekcija Udruženja za nabavu stvari. — Karlovac, 10. III. 1921. god.

Velimir M. Kalinić.

Biblioteka Julesa Renarda. 12. februara vršena je u Parisu rasprodaja knjiga iz biblioteke Julesa Renarda koja je brojala oko 200 knjiga od kojih su veliku većinu sačinjavala luksuzna izdanja i knjige sa posvetom ili potpisom autora. Neke knjige P. Louysa, F. Jammesa, Maeterlincka, de Regnier dostigle su cenu do 400 fr. Clandelove „Têtes d'Or“ prodane su za 800 fr., a prvo izdanje Renardovog „Parazita“ („L'Ecornifleur“) dostiglo je 1250 franaka. Posle te prodaje bila je licitacija Renardovih rukopisa „Ragotte“, „Poil de Carotte-a“ i „Le plaisir de rompre“. Sva tri rukopisa prodata su za 16.000 franaka.

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Poziv mestnim udruženjima S. J. S. U. Konzorcij glasila «Preporod» v Ljubljani poziva tim putom sva mestna udruženja, da ispune svoju dužnost: I. Pišite odmah koliko brojeva «Preporoda» ste prodali od onih koje smo Vam dosada poslali. — II. Šaljite sve brojeve «Preporoda», koje niste dosada i koje u buduce ne možete p rodati što pre nam natrag. — III. Šaljite nam odmah predplatu za več prodane listove jer mnoga mestna udruženja nam duguju dosta velike svote, usled čega nam je iduce brojeve «Preporoda» težavno izdavati, pošto mi taj dug naročito po mestnim udruženjima, dugujemo samoj štampariji. — IV. Po rešenju varaždinskoga kongresa, dužnost je, da svako udruženje pošalje i novac za fond «Preporoda» (po ½ din. od člana). Učinito i to, koji još niste poslali. — Za konzorcij «Preporoda»: G o s l a r B r a n k o, stud. phil.

Antun Lovrić. — «Kad se sutom hvata»... puštamo u 5. broj. Ostalo se ne može upotrebiti. Čitajte što više, pišite što redje, ali bolje.

Parivodin. — Pustili smo drage volje vašu pesmu u štampu. Takođe i druga vam je želja zadovoljena: «da je čitate u cirilici.» Još bi radje primali kraće pesme. Odgovorite na naše pitanje da bi se mogla popraviti pogreška, ako je bude bilo. Kako je s prozom?

P. — Vaš rad * * * je običan, konvencionalan. Izradili ste ga kao da je domaći zadatak, na stereotipni način. Mi zaista primamo i pismena vežbanja, ali samo kada su odlična. Još nešto: ako drugi put šaljete kakav duži prozni rad, pišite ga latinicom, zato što u Ljubljani nema dovoljno cirilice, i samo

na jednoj strani, a poledjnu ostavite belu. Sem toga javite i svoje puno ime sa adresom; uredništvo ne radi sa Anonimima. (Sve ovo rečeno je bez ikakve pakosne namere.)

Pošto je na kongresu u Varaždinu rešeno da se radovi u «Preporodu» štampaju onim narečjem i onom azbukom koje je upotrebio autor, to je se štamparijo u kojoj se «Preporod» štampa postarala da nabavi i cirilicu. Kako je tek sad uspeła da je dobavi, to tek u ovom broju izlaze prvi radovi štampani cirilicom.

Molimo saradnike koji budu slali radove pisane cirilicom da ih pišu vrlo čitko, da bi se izbegle pogreške pri slaganju.

Erklavčev Jožo: Da si mlad, se ti ne čudim, da pa kot tak tako tarnaš, mi je nerazumljivo. To je že manira vseh naših začetnikov. Osvobodi se tega, razodeni Tvoje mladostno razpoloženje, razodeni, kako gledaš svet, razodeni, kako vrednočiš, kar te obkroža. — Verzi Ti teko gladko, skoroda neprsiljeno, samo prehitro delaš, rekel bi, nekako mehanično, brez pravega živega notranjega zavedanja. — Najlepša je še Tvoja pesem: Kdo si? — Zlasti prve tri kitice. — Vse nadaljne si razblinil v nedoglednost, tako da si ubil vtise prvih treh. Bodi tudi kratek in ne «čitaj» preveč Heineja. — Oglasi se še z večimi pesmimi, saj jih imaš še v zalogi.

Serajnik Domicilijan: Ne vem, ali je manira ali čisto psihološka potreba, da se naši mladi tako radi nagibajo k ljubavnemu besedičenju, ki je obrazloženo pri Cankarju iz Dna. — To so vzniki, oziroma valovi, ki nikakor niso porojeni iz čisto čustvene miselne notranjosti, pač pa bolj iz zunanjih treslajev, ki jih človek izvingira in fingirana čustva oblači v verze. Nočem tega povsem Tebi očitati, eno je pa gotovo, da si poslal mnogo pesmi, ki bi jih ali lahko pometal v koš, ali jih pa temeljito popravil, kar bi koristilo Tebi in meni. — Je nekaj pesmi, ki so me ganile, to pa zato, ker si znal svojemu čustvu dati ob pravem času pravega izraza. — Te pesmi tudi priobčim. Otrsi se vpliva Župančiča, zlasti Keteja; verzi Ti teko gladko in imaš bogat besedni zaklad in mislim, da si muzikalichen, saj v pesmih se Ti kaže. I.e besed ne meči v verze, ki jim ne znaš ustvariti čusiva in ne bodi tu in tam pregostobeseden. — Zame vsaj si v pesmi močnejši kot v prozi. — Pošlji mi še več. — Brez zamere.